

Üzletszerű kéjelgés, garázdaság, közveszélyes munkakerülés – prostitúció és alkoholizmus ⁽¹⁾

Ügyészségi jelentések az 1955. évi 17. tvr. budapesti végrehajtásáról

„Prostitúció alatt értendő az, amikor a nő minden szemérmét félretéve, minden erkölcsi gátlás nélkül, kizárólag pénzszerzés céljából bocsátja áruba a testét. Nem tekinthető tehát prostitúciónak, habár anyagi érdekből, mégis állandóság jellegével, de csak egy férfivel folytat viszonyt. Nem változtat az a körülmény, hogy rövidebb-hosszabb idő után a férfi személyében változás történik.”

Bevezetés

Az 1955. évi 17. törvényerejű rendelet egy sor korábban kihágásként kezelt, olyan cselekményt vont a büntettek körébe, amelyek mindenekelőtt, jellemzően nagyvárosi természetűeknél fogva, a Fővárosi Ügyészségnek adtak munkát: többek között a koldulást, a közveszélyes munkakerülést, valamint - kiemelten - az üzletszerű kéjelgést és a garázdaságot. Az ezekkel való újfajta büntetőjogi törődés, mivel a tvr. mind az '50-es évek első felében alkalmazott eljárásokhoz, mind pedig az 1945 előtti, 'klasszikus' gyakorlathoz képest jelentős változást eredményezett, egyúttal elfeledett diskurzusokat keltett életre és szőtt tovább a szóban forgó bűncselekmények mögött meghúzódó vagy meghúzódní velt 'devianciák', a prostitúció és az alkoholizmus körül. A most közreadott ügyészségi dokumentumok ezt a 'történelmi pillanatot' rögzítik.

A modern város hétköznapijaihoz tartozó fenti cselekmények feltérképezése, büntetőjogi osztályozása - az egyes cselekmények súlyossági fokainak megállapítása, és más büntettekkel való rokonságai meghatározása - a XIX. század utolsó harmadában indult meg. Az 1879. XL. tv. (*Kbtk.*) kihágásként rendelte büntetni többek között az engedély nélküli koldulást, és a csavargást (amelyet állandó lakhellyel és biztos keresettel nem rendelkező egyének valósítottak meg). Az ekkortájt kibontakozó gazdasági fejlődés és társadalmi átalakulás kriminalisztikai vetületeit felmérve, az 1913. XXI. tv. újraszervezte és szorosabbra fűzte a közrend elleni kihágások közötti kapcsolatokat, s a 'közveszélyes munkakerülés' kategóriáját állította a középpontba. Eszerint a keresetre utalt, munkaképes, de munkakerülő egyén - legyen az koldus, csavargó, ügyeskedő vagy kitarított, illetve az az, aki ilyenként él, testi épség, szemérem vagy vagyon ellen büntetett követéssel - közveszélyes munkakerülőnek minősül. A prostitúció vidékén, a 'klasszikus' korban - közmisemert - mindvégig e tevékenység tűrése, szabályozott keretek közé szorítása érvényesült. Az 1945 előtti utolsó szabályozás, a 160 100/1926. BM-rendelet a 'kéjnyök' rendőrségi nyilvántartásba vételét írta elő: csak az ezt kikerülő, magukat 'üzletszerű titkos kéjelgésből' eltartókkal szemben lépett fel, az ilyeneket gyakorlatilag, hivatkozással az 1913: XXI. tv.-re, közveszélyes munkakerülőnek minősítve.

1945 után tulajdonképpen nem annyira a fent körvonalazott büntetőjogi konfiguráció változott meg, mint inkább a társadalmi környezet, valamint - az '50-es évek erőteljesen - a 'devianciákhoz' való viszony és a 'deviánsokkal' szemben alkalmazott elbánás. A háború után, Budapesten nagyarányú népességmozgás zajlott: 1945-1956 között a lakosság száma csaknem megkétszereződött; az újjáépítés, majd a mezőgazdaság kollektivizálása és az iparosítás tömegeket taszított-vonzott vidékről a fővárosba. Mindez, tetéző a megyengyűlt középosztály ellehetetlenítésével, illetve az életszínvonal '50-es évekbeli csökkenésével, a nagyváros proletarizálódásához, végső soron pedig - paradox módon: a legsötétebb diktatúra éveiben - a társadalmi felügyelet zavaraihoz vezetett (amint a Fővárosi Ügyészség 1955 végén kelt jelentése is, a prostitúáltak vonatkozásában, megállapítja: "A felelősségre vont személyek 3-e munkás származású, 1-e pedig "egyéb" származásúnak van kimutatva."). A társadalmi peremlért szélesedett, és ezzel az ahhoz kötődő bűncselekmények is teret nyertek. Ugyanakkor a 'bűncselekmények' is - praktikusán - megszorodtak: a korábban a legális (megtűrt) és illegális (üldözött) között tett finom megkülönböztetések elmosódtak; a kihágás és büntett közelített egymáshoz. Példa erre a prostitúció kezelése. Noha az idevágó 160 100/1926. BM-rendelet még jó pár évig, egészen 1955-ig, érvényben maradt, miután a kéjnyök nyilvántartásba vétele megszűnt, e tevékenység üzőinek mindegyike 'üzletszerű titkos kéjelgőnek' általánosabban közveszélyes munkakerülőnek minősült; az eredetileg engedéllyel rendelkező prostitúáltakat ugyanakkor átmeneti otthonokban igyekeztek munkára fogni (1953-ban aztán, amint a Fővárosi Ügyészség jelentése tájékoztat, ezeket az otthonokat is felszámolták). A legális prostitúció tehát 1945 után jogilag létezett - lehetőségét viszont gyakorlatilag egyszerűen kiiktatták. A budapesti munkánegyedekben, az aggodalomra okot adó 'devianciák' félszékében élő bűncselekményekkel szemben, bár úgy tűnik: némileg rendszertelenül, keményen léptek fel: a nemkívánatos elemeket bebörtönözték vagy egyszerűen kiutasították a főváros területéről (utóbbira még a *Kbtk.* adott jogi lehetőséget).

Az 1955. évi 17. tvr. immár kifejezett módon, a büntetési nyilvántartás aktusa révén, szentesítette a megelőző adminisztratív tiltást és, a büntetési tételek megszabásával, ismét differenciálta az egyes cselekményeket (a minden esetben kilátásba helyezett börtönbüntetéssel egyben generalizálta a megtorlás módját). Másrészt, a 'garázdaság' mint büntetőjogi kategória bevezetésével, új frontot is nyitott a társadalmilag károsnak vélt 'devianciák' ellen vívott harcban: ezen keresztül az 'alkoholizmust' vette célba. (A garázdaság természetesen nem teljesen előzmény nélküli: a *Kbtk.* már büntette a botrányos részegséget; kiemelése, bűncselekményként kezelése és, az alkoholizmus közös nevezőjén, más bűncselekményekkel rokonítása mégis újdonságot jelent a korábbiakhoz képest.) A tvr. korszakos jellegét mutatja a megalapozott jogi építmény tartóssága: az üzletszerű kéjelgés és a hozzá kapcsolódó egyéb büntettek ('kitarítottág', 'kerítés' stb.), a közveszélyes munkakerülés, illetve a garázdaság átkerültek a Büntetőtörvénykönyvbe (1961. V. tv.), s lényegében évtizedeken keresztül érvényben maradtak - így például csak a *Btk.* 1993-as módosítása törölte a büntettek sorából az üzletszerű kéjelgést - részben maig élnek. Közel 40 évig határozta meg tehát a jog szintjén a hatalom szóban forgó 'devianciákhoz' való viszonyát, ami nem hagyta érintetlenül azok társadalmi megítélését sem.

E két tényező - a hatalmi viszonyulás és a társadalmi megítélés - közötti kapcsolat egyébként valószínűleg sokkal közvetlenebb, mintsem gondolnánk. A hatalmi törekvés, hogy a 'közvéleményt' befolyásolják, pontosabban megteremtsek, a közölt ügyészségi dokumentumokban erőteljesen megnyilvánul. Nem elegendő ugyanis a büntető mechanizmus tvr. által jelzett módosulását pusztán a háború utáni társadalmi változásokra adott racionális válaszként elkönyvelni. Kérdés, miért éppen csak 1955-ben veszik elő ily módon az utcanöket, csavargókat, részegeket? Megközelítható, hogy mindez a büntető adminisztráció, általánosabban - homályosabban - a hatalom új csapásirányával függ össze. Az '50-es évek közepére ez a hatalom ugyanis kifulladásba jutott: az osztályellenség aknamunkája alábbhagyott, a szabatátsok megfogyatkoztak; nem rendezhetett többé monstre kirakatpereket, de a korábbi mindennapos politikai kártevőket sem lehetett immár minden további nélkül felelősségre vonni. A régi-új terület, amelyet a bűnüldözés és büntetés (ismét) birtokba vesz: a 'bűnözés', vagyis a megszokott, hétköznapi bűnök világa; ezen belül is a vizuálisan szembetűnő, közszemlére állítható bűnöké. A cél ezzel nyilvánvalóan a társadalom védelmezőjeként fellépő hatalom (ön)megerősítése, egy - az adott helyzetben - újfajta legitimitáció megszerzése-felmutatása.

A fenti 'devianciákat' ezúttal a 'bűnözés' forrásvidékén helyezik el: "A bűnözésnek a kapitalizmus ellentmondásain alapuló általános okain kívül kiemelkedő jelentősége van a prostitúciónak és az alkoholizmusnak. Mindkettő súlyosan zavarja a közrendet, de jelentőségük főleg abban van, hogy a testüket áruba bocsátó nők és az alkohol által befolyásolt egyének azok, akik általában bűncselekményeket követnek el [kiemelés tőlem - N.S.]." - állapítja meg a Fővárosi Ügyészség. A Legfelsőbb Ügyészség határozatában kéri a Jogtudományi Intézet állásfoglalását, milyen hatással vannak azok a bűnözés alakulására. Megkísérik egyúttal számba venni avagy, az új helyzethez idomítva, kidolgozni - a büntetés világán belül - az elkülönítés, átnevelés, munkára fogás, gyógyítás korábban elhanyagolt módjait. A mechanizmus azonban nem torpan meg a börtönök és zárt intézetek falainál. Hiszen mindez "olyan társadalmi kérdés, mellyel a bűnüldöző szervek kívüli az állami és a társadalmi szerveknek, az egész társadalomnak foglalkozni kell." Feltérképezik a 'veszélyes góccokat': a nyomortelepeket, munkásszállókat, az elburjánzott kocsmákat, büféket, talponállókat; a többszörös szűrőn - mozgósítják a pártszerveket, kerületi tanácsokat, ifjúsági szervezeteket, lakóbizottságokat, iskolákat, állami vállalatokat - fenn kell akadniuk a züllött avagy ilyen hajlamokat mutató egyéneknek. A hatalmi szándék, ahogy a Fővárosi Ügyészség jelentése kertilés nélkül kimondja, hogy ezek körül "a megvetés és gyűlölet légköre alakuljon ki."

A korábbi 'dolgozó osztályok'-osztályellenség' antagonizmust ebben az összefüggésben a még korábbi 'tisztességes'-bűnöző' látszik felváltani. A bizonyos értelemben konzervatív fordulat persze szigorúan ellenőrzött formában zajlik. A prostitúáltak munkásosztálybeli túlsúlya hallatán a Legfelsőbb Ügyészség kollégiuma idegesen helyreigazít: "viszonylag igen kis számban indult eljárás olyan osztályidegen személyek és deklasszált elemek ellen, akik köztudomás szerint ilyen bűncselekmények elkövetésében, - ha ügyesebben is, - de nagy számban veszik ki részüket [...] Torz képet adnak a statisztikai adatok, mert azok szerint ilyen cselekményeket elkövetőként főleg dolgozók vannak feltüntetve, ez pedig nem lehet és nem jellemző fővárosban élő dolgozóinkra." A kollégiumi határozat szerint: a "tárgyalt bűncselekmények felderítésénél nagyobb gondot fordítsanak az osztályhelyzet tisztázására és a bűnüldözés élet az osztályidegen és deklasszált elemek ellen irányítsák." Az elmondottakból egy 'dolgozó'='tisztességes' és egy 'osztályidegen'='bűnöző' származtatás sejlik fel. És hogy ez több mint pusztá sejtélem,

megerősítésként elég fellapozni az Új Magyar Lexikon 'deklasszált' szócikkét, amely ugyancsak megvilágítja a feltárt kapcsolat sötét oldalát: "Nálunk leginkább a kizsákmányoló osztályok volt tagjaira használják, akiket a társadalom megfosztott a kizsákmányolás eszközeitől, és akiknek egy része nem akar belenyugodni új helyzetébe, bomlasztó szerepet játszik, munkakerülő, dologtalan, züllött életmódot folytat [kiemelés tőlem - N.S.]".

Az ideológia kontinuitásának fenntartását célzó görcsös igyekezet persze kevésbé befolyásolta a fordulat tartalmát, amely végső soron hozzájárult a Kádár-korszak sokat emlegetett 'kispolgári miliójének' megalapozásához. A társadalom visszakapta a 'bűnözést', amelyen belül tehát - hiszen ekkoriban magyarázatra szorult: hogyan létezhet még mindig egyáltalán? - kiemelt helyhez jutottak a 'devianciák' mint az örök emberi gyengeség korrigálható megnyilvánulási formái. Az emberek ezzel együtt végre ismét közzérhető-megszokott játékszabályok szerint élhettek; a hatalom pedig, amely mindezt felkínálta, lélegzetvételhez jutott. Igaz, 1956 átmenetileg megakasztotta a folyamatot - a megtorlás az '50-es évek elejének politikai kirakatpereit elevenítette fel (bár a látszólagos hasonlóság fontos különbségeket rejt) - a továbbiakban azonban újult erővel teljesebben lehet.

A közölt ügyészégi jelentések *Budapest Főváros Levéltárában található, XXV. 60. Fővárosi Ügyészség igazgatási TUK-iratai. 00905/90/1955.* jelzet alatt. (Az ügyirat, a közölteken kívül, még számos más idevágó dokumentumot tartalmaz, amelyeket azonban terjedelmi okokból nem adhattam közre.)

Az eredeti szövegekben az átíráskor csupán a - vélhetően az írógép megfelelő karaktereinek hiánya miatt - rövid ékezeteket (i, ö, u, ü) cseréltem hosszúakra, illetőleg a következtelenül gépelt 'prostitúció' ('prostitucio', 'prostitucio') szót egységesítettem; a nyilvánvaló elütéseket ugyancsak javítottam. Egyébként sem a következetes helyesírási hibákon ('kevéssbbé'), sem a régies szóalakokon ('büffé', 'espresso') nem változtattam - stilisztikai változtatásokat, természetesen, nem eszközöltem.

Források

Jelentés

[Budapest fővárosi ügyészségétől.](#)
[SZIGORUAN TITKOS!](#)
Készült: 30 példányban.
30. pld.

[1955. Tük.](#)
[00905/55/90. sz.](#)

Jelentés

a 17: 1955. tvr.-ben megállapított egyes közrend elleni bűncselekmények üldözésének alakulásáról a főváros területén.

I. A tvr. végrehajtásának előkészítése és első tapasztalatai.

A tvr. megjelenése idején a Fővárosi Ügyészség, a Tanács, a rendőri szervek, szakszervezetek, MNDSZ. DISZ. képviselőinek bevonásával tájékoztató megbeszélést tartott a tvr.-ben szabályozott kérdések ismertetésére. Kérte a társadalmi szervek segítségét. Egyidejűleg a kerületi ügyészek és bűnügyi vezetők részére közös eligazítást tartottunk, amelyen részt vett a Legfőbb Ügyészség képviselője is.

Különösen a kezdeti időben az ügyészség bekapcsolódott a rendőri éjszakai ellenőrzésekbe, éjjeli ügyeleten is irányította az előállított személyek ügyének helyes intézését.

A társadalmi szervek segítségével legszélesebben a Tanács segítségével számos helyen mozgósított lakóbizottságok részéről nyilvánult meg. Főleg a garázda elemektől zaklatott egyes területek lakóbizottságai adtak jól használható adatokat s az MNDSZ. is több kérdésre felhívta figyelmünket. A tvr. végrehajtása során kialakult gyakorlatról a fővárosi ügyészség a fővárosi tanács VB. és az MNDSZ. aktívái részére összesen három alkalommal tartott tájékoztatót.

A tvr. hatálybalépése után kialakult gyakorlat azt mutatja, hogy garázdálkodás, üzletszerű kéjelgés, illetve lakás e célra való kiadása és koldulás miatt júliusban 58, augusztusban 86, szeptemberben 115, októberben 126 és novemberben 87 személyt állítottunk bíróság elé. Az 5 hónap alatt garázdaság miatt 229, üzletszerű kéjelgés stb. miatt 212, koldulás miatt 31 személyt vádoltunk meg.

A fellelősségre vont személyek mintegy 3/4-e munkás származású, 1/4-e pedig "egyéb" származásúnak van kimutatva. Osztályidegen származású mindössze 2 üzletszerűleg kéjelgő.

A tvr. által meghatározott bűncselekmények üldözése kedvező hatással volt a közbiztonság megszilárdulására. Tapasztaltuk, hogy éppen a legfertőzöttebb kerületekben /VII. VIII. IX. X. XIII./ jelentékeny a javulás, ezt megerősíti a Tanács és az MNDSZ. tapasztalata is. Egyes kerületekben /II. kerület főútvonalain, a IX. kerületi Ferenc tér tájkán a garázda jelenségek majd teljesen megszűntek. A tvr. megjelenését követő időben a vendéglátóipari üzemek vezetői elmondották, hogy a Szabad Népből megjelent ismertető cikket botrányokozásokról hírhedt személyek tárgyalták. Ilyen tapasztalatokat hozott fel a rendőrségi operatív megfigyelése is. Ezt megerősítette néhány ítéletnek a sajtóban való ismertetése.

II. A bűnüldözés megszervezése.

A megfelelő eligazítások általában azt eredményezték, hogy az intézkedő rendőr elvtársak fellépése helyesen alakult. Néhol az intézkedés erélytelensége, vagy éppen túlzott merevsége azonban hatósági közeg elleni erőszak büntettséghez vezet.

A kerületek többségében operatív értekezleteken megtárgyalták a bűnüldözés tapasztalatait, ilyen tekintetben fertőzött területeket nyilvántartják és a járó tevékenység erejét ezek felé irányítják. A fertőzött területek mindenek előtt egyes vendéglátóipari egységek körül alakultak ki, másrészt pedig a burzsoá városi politika maradványaként mutatkozó telepek környékén. /Tripolisz, Valéria stb./ Szükségesnek látszik, hogy főleg a főváros tengelyén - a Rákóczi úton és a Stadion környékén elhelyezett néhány italbolt stb. jellegének megváltoztatására a Fővárosi Tanács VB.-hez javaslattal forduljunk. Ilyen vonatkozásban eddig sikerrel járt már a volt "3 Huszár" és a volt "Keszeli" sőt más ilyen természetének felszámolása.

Több területen túllapások mutatkoznak az üzletszerűleg kéjelgők megítélésében és az ügyükben való fellépés módjában. Az írott nyomozati anyag nem elsődlegesen a tényállás felderítésére, hanem helyenként a cselekmény elkövetési módjában való visszatetsző turkálás képét mutatja. Szórványosan törvénysértéseket is követnek el a rendőrségi eljárás során, mint törvénytelen letartóztatás, egy esetben öngyilkossági kísérlet, lehetővé tétele megokolatlan őrizetbe vételek, stb. Ezekkel szemben - ha észleli - az ügyészség fellép. Általában helyes gyakorlat alakult ki a VIII. X. XIX. kerületekben, ahol az üzletszerű jelleggel azzal bizonyítják, hogy már előbb bizalmasan biztosítják a közönséül férfi adatait és az általa adott pénzügyi bizalmat. Így a megfelelő tettenéréskor már adatok sora bizonyítja a kéjelgés üzletszerűségét. Ahol még nem ilyen módszerrel dolgoznak, ott az üzletszerűséget tévesen az adott alkalmi ajándék vagy étkezés szórakozás stb. "elfogadásával" igyekeznek egyes rendőri osztályok bizonyítani. Ennek következménye hibás ügyész felügyelet és állásfoglalás esetén a felmentő ítélet vagy az eljárás megszüntetése. Hibák mutatkoznak azon a téren is, hogy egyes kerületekben nyomozást rendelnek el a lazább erkölcsi magatartású személyek ellen, akik nem minősíthetők azonban üzletszerűleg kéjelgőknek, fellépésük nem megbotránkoztató és az ügy értékét túlhaladó operatív és nyomozati cselekményeket végeznek.

A bűnüldözés megszervezésében megoldatlan probléma az előzetes letartóztatások elrendelése. A gyakorlat azt mutatja, hogy az esetek túlnyomó részében a nyomozás során őrizetbe vétel és előzetes letartóztatás történik. Ez az esetek túlnyomó nagy részében valóban törvényes, de kihatásaiban káros. Törvényes annyiban, hogy az előzetesen letartóztatottak különben sok esetben nem jelennének meg a bíróság előtt, mert jelentős részüknek bejelentési kötelezettségei is tisztázatlanok, ágyrajárók stb. Ugyanakkor az elhúzó előzetes letartóztatás során s majd a kiszabott büntetés hátralevő rövidebb részének végrehajtásával olyan rabtartási költségek terhelik az elítélteket szabadulásuk után, ami komoly akadályt jelent abban, hogy visszatérjenek a dolgozók életébe.

III. A bűnüldözés eredményei:

A bíróságok ítéleteiben mutatkozó váderedményesség megegyezik a fővárosi váderedményességi átlaggal. A kiszabott büntetések a kéjelgés tekintetében általában 6 hó börtön és 1 év között ingadoznak s megfelelően egyéniesítetteknek mondhatók. Büntetett előélet megállapítása esetén a büntetés általában az 1-2 éves határ között ingadoznak. A garázdaság esetén a büntetések általában 6 hónap körül kerülnek kiszabásra, s hatósági közeg elleni erőszakkal való halmazat esetén súlyosabb esetekben két évet meghaladó néhány büntetés is előfordult.

Hiányosság mutatkozik a javító-nevelő munka és pénzbüntetés alkalmazásában, főleg az üzletszerű kéjelgés tekintetében. Itt az ilyen büntetésre való törekvés sok esetben egyenesen lehetetlen, mert az elítélt munkaviszonyban nem áll, munkakerülő s vagyontalan. Ezt az idézi elő, hogy a züllés útján megindult elítélt a börtönben az "öregek" lényegében rovott múltú züllött személyek befolyása alá kerülnek, akiknek társaságában még jobban elromlanak s nem egy esetben volt

megállapítható máris visszaesés ilyen okból. Az átnevelésre való törekvés az adott börtön viszonyok mellett majd kizárt, a további züllés sokkalta gyakoribb. Ehhez vezet az a tény is, hogy a börtönből kikerülő személyt általában 500-1000 Ft között mozgó rabtartási költség terheli. Ez elhelyezkedés esetén levonásra kerül s ismét olyan helyzetbe juttatja a volt elítéltet, amelyből a bűnözés megismétlésében keresi a kiutat. Sok nehézséget jelent hogy a börtönbüntetés végrehajtása alatt nincs lehetőségük munkakönyvüket megszerezni stb. Így a börtönből kikerülve, minden társadalmi gondoskodás nélkül indulnak elhelyezkedés keresésére, ami éppen büntetett előéletükre tekintettel nem egy esetben meg nem értésbe ütközik.

A börtönben megállapítható volt, hogy nem tisztázott az előzetes orvosi vizsgálat lefolytatásának módszere sem. Egyesek arról panaszkodnak, hogy a Kun utcai intézetbe való bekerülésükkor tünetmenteseknek érezték magukat s csak néhány nap után érezték fertőződésüket. /"Bepozitáltak"/ A bírósági orvos tájékoztatása szerint nem zárható ki egy lappangó fertőződés fennforgása, de az sem, hogy a meg nem felelő elhelyezés folytán fertőződtek.

Általában még nem mondható teljesen kialakultnak a garázdaság büntetőjogi fogalma. A tényállások zöme tekintetében jellemző az italtól való befolyásoltság s főleg ennek hatása alatt ütlegetés, törés-zúzás, megbotránkoztató durva kötekedés. Számos esetben kiváltó oka társbérleti vagy lakótársi viszály, házastársak és életközösségben élők botrányt okozó verekedései, viszályai. Néhol szabálysértési vonalra csúszik át a garázdaság büntetettének elbírálása. A VII. kerületben így vonták felelősségre azt, aki vendéglőben hangos botrányt okozott, a fellépő rendőrrel szájaskodott s az utcán mintegy 200 fő összeverődésével járó csődületet idézett elő. Szükségesnek látszik, hogy a már kialakuló gyakorlat kérdésében az eddigi tapasztalatok figyelembe vételével a Legfelsőbb Bíróság a joggyakorlat fejlesztésére irányuló döntés meghozatalával járuljon hozzá a gyakorlat megszilárdításához, fejlesztéséhez.

Határozati javaslatok:

1. A Legfőbb Ügyészség előkészítés után a tvr. tekintetében javító-nevelő munka végrehajtására alkalmas zárt intézmény létrehozására tegyen kezdeményezést. Ennek során a Miniszter Tanácsnál meg kell tekinteni a Fővárosi Tanács VB hasonló tárgyú előterjesztésének elbírálá-sát s fontolóra kell venni a kistarcrai megfelelő intézmény ilyen irányú hasznosítását.
2. A Legfőbb Ügyészség nyomozás feletti felügyeleti osztálya tanulmányozza az alkoholizmus befolyását a bűnözés alakulására. Az egészségügyi szervek adatainak összevetésével, társadalmi szervezetek véleményének megismerésével és a rendelkezésre álló baráti országok tapasztalatainak felhasználásával tájékoztassuk a Központi Vezetőséget megállapításainkról s az alkoholizmus visszaszorításának kezdeményezésére tegyünk javaslatokat.
3. A Fővárosi Ügyészség hat hónapon belül tegyen előterjesztést megfelelő ügy kapcsán a Legfelsőbb Bírósági határozat meghozatalának kezdeményezésére. Felelős: Fővárosi Ügyészség, határidő: 1956. június 30.

Budapest, 1955. december 2.

Alapy Gyula sk.
Budapest főváros
ügyésze.

BFL. XXV. 60. 00905/90/1955 (Budapest Főváros Levéltára - Fővárosi Ügyészség igazgatási TÜK-iratai.)

A Legfőbb Ügyészség kollégiumának 1955. évi december 28.-i ülésén hozott határozata

Legfőbb Ügyész Helyettese

1955. TÜK-00564/29	Szigorúan Titkos! <u>Kapják:</u> Szalay József Götz János Kispál Pál Bakos Pál Mátai Pál Somlai Miklós Somos István Tóth Lajos Varga Sándor Alapy Gyula Váradai János Petik Gyula Szenvedei Jenő Czinege Lajos Katona Zoltán 19 megyei ügyész
--------------------	--

A Legfőbb Ügyészség kollégiumának 1955. évi december 28.-i ülésén hozott

határozata

a fővárosi ügyésznek az üzletszerű kéjelgés és a garázdaság üldözésének a főváros területén

történi alakulásáról előterjesztett jelentésével kapcsolatban.

A kollégium a jelentést elfogadja és megállapítja, hogy a jelentésben feltárt helyzet megoldása, - a bűnügyi problémákon felül - olyan társadalmi kérdés, mellyel a bűnüldöző szerveken kívüli az állami és a társadalmi szervezeteknek, az egész társadalomnak foglalkozni kell. E kérdés megoldása érdekében azonban továbbra is keresni kell azokat az ügyészi eszközöket, amelyekkel eredményesen hozzájárulhatunk a prostitúció és a garázdaság leküzdéséhez.

A fővárosi ügyészség gyakorlatának fogyatékosága e bűncselekménykategóriában, hogy viszonylag igen kis számban indult eljárás olyan osztályidegen személyek és deklasszált elemek ellen, akik köztudomás szerint ilyen bűncselekmények elkövetésében, - ha ügyesebben is, - de nagy számban veszik ki részüket, - és ez a körülmény arra mutat, hogy az osztályhelyzet felderítésére fordított figyelem nem volt kielégítő. Torz képet adnak a statisztikai adatok, mert azok szerint ilyen cselekményeket elkövetőként főleg dolgozók vannak feltüntetve, ez pedig nem lehet és nem jellemző fővárosban élő dolgozóinkra.

A garázdaság elleni harc sikere érdekében a gyakorlat számára nagyobb segítséget kell nyújtani a garázdaság fogalmának pontos meghatározásában, más bűncselekményektől való elhatárolásában.

Határozat.

1/ A fővárosi ügyész biztosítsa, hogy a jelentésben tárgyalt bűncselekmények felderítésénél nagyobb gondot fordítsanak az osztályhelyzet tisztázására és a bűnüldözés élét az osztályidegen és deklasszált elemek ellen irányítsák.

Felelős: fővárosi ügyész
Határidő: folyamatos

2/ Óvakodni kell attól, hogy az 1955. 17. tvr. 6. és 7. §-ában foglalt bűncselekmények elkövetése címén a dolgozókat alaptalanul zaklassák. Különösen fel kell hívni az ügyészek figyelmét arra, hogy a lazább erkölcsű személyek zaklatásától - ha tevékenységük vagy magatartásuk nem bűncselekmény - tartózkodjanak. Ha azonban a bűncselekmény elkövetése bizonyítható, biztosítsák a soronkívüliséget az eljárás bármely szakaszában; - a bíróságnál indítványozzák a tárgyalások soronkívüli kitézését.

Felelős: fővárosi ügyész
Határidő: folyamatos

3/ A nyomozás feletti felügyeleti főosztály kezdeményezze és kérje a Jogtudományi Intézet segítségét annak vizsgálatához, hogy az alkoholizmus és a prostitúció milyen hatással van a bűnözés alakulására, - hogy komoly adatok alapján a megelőzés érdekében megfelelő kezdeményező javaslatokat tehesünk.

Felelős: fővárosi ügyész
Határidő: január 15.

4/ A bírósági főosztály megfelelő tanulmányok és gyakorlati tapasztalatok alapján akár konkrét ügy, akár elvi döntés kezdeményezése kapcsán adjon segítséget a Legfelsőbb Bíróságnak a garázdaság fogalmának meghatározásához, - illetve egyéb bűncselekményektől való elhatárolásához.

Felelős: fővárosi ügyész
Határidő: április 1.

5/ A tárgyalat bűncselekmények megelőzése érdekében gondoskodni kell arról, hogy a feltárt és a sajtó nyilvánosságára alkalmas esetek a lapokban az eddiginél rendszeresebben jelenjenek meg, - s így az ilyen bűncselekmények üldözésének - a sajtó hírek tükrében - mutatózó kampányszerűsége megszűnjön.

Felelős: fővárosi ügyész
Határidő: folyamatos

6/ A garázdaság és prostitúció elleni küzdelemben a tömegszervezetek aktívabb részvételét kell biztosítani. Ehhez a párt, elsősorban a Nagybudapesti P. VB. segítségét kell kérni.

Felelős: fővárosi ügyész
Határidő: folyamatos

7/ Javaslatot kell tenni a Fővárosi Tanácsnak a Rákóczi út végén és keleti pályaudvar környékén lévő italboltok jellegének megváltoztatására, valamint a Marx-téri büffé felszámolására.

Felelős: fővárosi ügyész
Határidő: január 15.

8/ A Titkárság, a Bírói és Nyomozási főosztállyal együtt készítsen javaslatot a V.K.G.M.-nek, hogy a készülő lakásrendeletbe vegyenek fel olyan rendelkezést, mely szerint, ha valakit a bíróság az 1955. évi 17. tvr. 6. §-ában foglalt bűncselekmény miatt bármilyen büntetésre ítél, azzal szemben a bérbeadó felmondással élhessen, illetve a lakás igénybevehető legyen.

Felelős: fővárosi ügyész
Határidő: január 15.

9/ Az 1956. év második negyedévi tervbe fel kell venni a miskolci, ózdi, sztálinvárosi és komlói ügyész beszámolójának megvitatását, az 1955. évi 17. tvr. 6. és 7. §-aiban foglalt bűncselekmények alakulásáról és az e bűncselekményekben követett gyakorlat elemzéséről.

Felelős: fővárosi ügyész
Határidő: március 15.

Budapest, 1955. december 30.

Csötz János s.k.
Legfőbb Ügyész Helyettese.

BFL. XXV. 60. 00905/90/1955. (Budapest Főváros Levéltára - Fővárosi Ügyészség igazgatási TÜK-iratai.)

Jelentés a prostitúció és alkoholizmus elleni küzdelemmel kapcsolatban

Budapest Főváros Ügyészsége.

Jelentés
a prostitúció és alkoholizmus elleni küzdelemmel kapcsolatban.

A bűnözésnek a kapitalizmus ellentmondásain alapuló általános okain kívül kiemelkedő jelentősége van a prostitúciónak és az alkoholizmusnak. Mindkettő súlyosan zavarja a közrendet, de jelentőségük főleg abban van, hogy a testüket áruba bocsátó nők és az alkohol által befolyásolt egyének azok, akik általában bűncselekményeket követnek el.

A marxista társadalomtudomány megállapította, hogy sem a prostitúció, sem az alkoholizmus nem az emberekkel velük született tulajdonság, hanem az életkörülmények váltották ki. Adva van tehát annak lehetősége, hogy ezekkel a káros jelenségekkel szemben eredményesen vegyünk fel a harcot.

I.

Prostitúció alatt értendő az, amikor a nő minden szemérmét félretéve, minden erkölcsi gátlás nélkül, kizárólag pénzszerzés céljából bocsátja áruba a testét. Nem tekinthető tehát prostitúciónak, habár anyagi érdekből, mégis állandóság jellegével, de csak egy férfivel folytat viszonyt. Nem változtat az a körülmény, hogy rövidebb-hosszabb idő után a férfi személyében változás történik.

Ezzel szemben prostitúciónak kell tekinteni azt, ha a nőnek a látszat keltése céljából egy férfivel van állandó kapcsolata, azonban mintegy ennek fedezete alatt folytatja az előbb említett életmódot, vagyis gátlás nélkül, anyagi ellenszolgáltatás fejében hajlandó alkalmi nemi viszonyokra.

A prostitúció ellen rendelkezésre álló jogi eszközök kétfélék. Az egyik csoportba tartoznak a rendészeti intézkedések, míg a másik csoportba a büntető jogi eszközök alkalmazása.

Rendészeti vonatkozásban adva lévő helyzetet mutatják be a BM budapesti főosztály erkölcsrendészeti osztályától vett következő adatok:

	1956.januárban	1956.februárban
Előállítottak	85	129 nőt, ebből
bttő elj. indult	21 /24.7%/	39 /30%/
nemi betegség miatt kórházba utaltak	45	64 és
eljárást mellőzték	19	26 személlyel

szemben.

Itt ki kell emelni, hogy ezek az adatok hiányosak, az egyes kerületi osztályok is foganasítanak rendészeti intézkedéseket.

A büntető jog eszközeinek alkalmazása során kialakult helyzetet részint a vádemelések száma, részint az ítélezés adatai mutatják be.

Üzletszerű kéjelgés címén történt vádemelések alakulása a következő:

1955	aug.	szep.	okt.	nov.	dec.	1956.	jan.	febr.
	50	39	50	44	20		8	

Ezzel kapcsolatban rá kell mutatni arra, hogy ritkán jelentkeznek önállóan az üzletszerű kéjelgés, mert az esetek legtöbbszörében az ilyen életmódot folytató nő, bár keresetre van utalva, nem is dolgozik és így közveszélyes munkakerülés büntetést is elköveti.

Az említett bűncselekmények miatt elítéltek számának tükrében a következő kép alakul ki:

Kizárólag üzletszerű kéjelgés miatt az 1955. év utolsó negyedében 106 felnőttkorú nő és 9 fiatalkorú nő ítélték el jogerősen a fővárosi ügyészség területén, az elítéltek közül 74 büntetett előéletű volt. Az előbb említett szempontokat figyelembe véve és a nők életkorát is szem előtt tartva, megállapítható, hogy a közveszélyes munkakerülés miatt ugyanezen időszakban elítelt nők közül legalább még 100 elítélés esetében a közveszélyes munkakerülés voltaképpen keresetszerű kéjelgést takart.

Annak bemutatására, hogy ezen bűncselekmény mintegy megegyezik a bűnözésnek, jellemző az az adat, hogy csupán 33 nő került kizárólag üzletszerű kéjelgés miatt elítélésre, míg a további 73 esetben ezen cselekmény mellett még a társadalmi tulajdon, a polgárok javait károsító és egyéb büntettek miatt is felelősségre lettek vonva.

A fenti adatok úgy rendészeti adatok, mint a vádemeléssel kapcsolatos adatok azt a téves látszatot keltik, hogy számottevő javulással állunk szemben. Ez azonban merőben téves. A rendészeti vonatkozásban ugyanis a rendőrség kebelében végrehajtott szervezési változások és a létszámviszonyok alakulása nem teszi lehetővé a rendszeres munkát és így csak eseti intézkedések történnek. A vádemelések számának alakulása pedig ugyancsak nem erkölcsök javulását mutatja, hanem a felderítés fogyatékosságait.

A prostitúció elleni küzdelem rendészeti és felderítési nehézségei között meg kell említeni, hogy 1953-ban megszüntették azokat az átmeneti otthonokat, ahol az igazolólag üzletszerű kéjelgés miatt a munkára nevelték. Ugyanakkor a rendőri büntető bírások megszüntetésekor felszámolták azt a központi nyilvántartást is, amely a főváros egész területén előforduló titkos kéjelgő, csavargó, kolduló és közveszélyes munkakerülőket tartotta nyilván. Az addig összegyűlt anyag átkerült a BM budapesti főosztály szög. alosztályához, holt irattári anyaggá vált, továbbfejlesztése elmaradt és így felhasználhatatlan.

Bűnüldöző szerveinknek nehézséget okoz az üzletszerű minősítés bizonyítása. Kéjelgésből élő nő megfelelő bizonyíték hiányában nem kerül bíróság elé és így a Központi Nyilvántartó megszüntetése folytán könnyen változtatja működési területét, átmegy más kerületbe, ahol előbbi bűnös tevékenységéről mit sem tudnak.

Ugyancsak felderítési nehézségek mutatkoznak a gyakran üzlethelyiség-lakásokban lebonyolított prostitúció esetén. Utcán keresztül közlekednek, nincs házfelügyelő aki ellenőrizné kik járnak a kérdéses lakásba, a rendőri szervek pedig konkrét adat nélkül nem avatkozhatnak be. XIII. kerületi viszonylatban az adatok szerint 1500 ilyen üzleti lakás van és konkrét ügyek kapcsán derül fény arra, hogy ilyen üzleti lakásokat havonta 3000 esetben használtak fel prostitúció céljára.

Komoly nehézségek mutatkoznak végül a női munkásszállások és MTH otthonokban előforduló esetek felderítésénél. Túlnyomó többségükben munkavállalás céljából vidékről feljött fiatal nők, akik csupán ideiglenes tartózkodási engedély alapján nyernek elhelyezkedést a munkásszállásokban, a rossz társaság behatása alapján, megfelelő korlátozások hiányában, munkaidőn túl üzletszerű kéjelgést folytatnak.

A büntetőjogi eszközök alkalmazását illetően a következőket kell kiemelni:

A felszabadulást megelőző időben meglévő engedélyezett prostitúcióra tekintettel a 160.100/1926. B.M. számú rendelet kihágásként rendelte büntetni a titkos kéjelgést. Az engedélyezett prostitúció megszüntetése folytán ennek a jogszabálynak a létalapja szűnt meg. Így tehát nem volt olyan kifejezett jogszabály, amelynek alapján a felszabadulást követően a keresetszerű kéjelgéssel szemben fel lehetett lépni. Elég hosszú idő telt el, míg a Legfelsőbb Bíróság VIII. számú elvi döntése megadta az elvi iránymutatást, hogy ilyen esetekben a közveszélyes munkakerülésre vonatkozó büntetőjogi szabályok alkalmazásával lehetőség nyílik a büntetőjogi eszközök igénybevételére.

Ezen jogszabályok alkalmazása keretében a bíróságok helyesen ismerték fel ezen cselekményeknek jelentőségét és igen súlyos büntetéseket szabtak ki ezeknek a súlyos büntetéseknél belső indoka az volt, hogy legalább a büntetés tartalmára tartják távol ezeket a személyeket a társadalomtól. A bíróságok nem egy esetben a törvény szerint kiszabható büntetés legmagasabb mértékét alkalmazták. Ezenkívül ritka kivételtől eltekintve, amelyek sokszor csak eltérésre [sic!] vezethetők vissza, éltek a törvény által biztosított azzal a lehetőséggel, hogy a közveszélyes munkakerülés miatt elítelt személyeket kiutasították Budapestről, sőt Pest megye területéről is.

A gyakorlatban nehézséget okozott azon személyek cselekményének a megítélése, akik lakást bocsátottak a prostitúció rendelkezésére. Az említett legfelsőbb bírósági elvi döntés adott útmutatást arra, hogy az ilyen - pesti elnevezéssel "szobáztatókat" a közveszélyes munkakerülőként felelősségre vont prostitúált bűnsegédjeként kell felelősségre vonni. Voltak azonban ezzel kapcsolatban is nehézségek és így vetődött fel az a gondolat, hogy árdrágító üzérkedés címén kell felelősségre vonni azokat a személyeket, akik egyébként nem vesznek részt a termelő munkában és a lakásukat esetenként 20-30 Ft-ért rendelkezésre bocsátva havonta 2-3000 Ft munkanélküli jövedelemre tettek szert. A bírói gyakorlat azonban jogi okokra utalással nem állapította meg ilyen esetben a lakással történő üzérkedést.

Lényeges változást hozott az 1955. évi 17. sz. tvr., amely szabályozta a keresetszerű kéjelgés büntetését, valamint annak a büntetését, aki ilyen célból a lakását rendelkezésre bocsátja.

Az új szabályozásnak két fogyatékossága van. Az egyik az, hogy ez a jogszabály nem ad lehetőséget a kiutasításra és így megvan a lehetőség arra, hogy az elítelt a büntetés kiállása után visszatér abba a környezetbe ahol volt és folytatja a közrendet veszélyeztető életmódját. A másik hiányosság pedig az, hogy a törvény nem ad lehetőséget annak a megbüntetésére, aki rendszeres jövedelemszerzés céljából, tehát üzletszerűen bocsátja rendelkezésre a lakását, kéjelgés céljából. Nem büntethető ugyanis, aki nem keresetszerű kéjelgés céljából bocsátja rendelkezésre a lakását.

A bírói gyakorlat ismertetése keretében szólni kell arról is, hogy a bíróságok az ítélezés keretében igyekeztek felderíteni minden olyan körülményt, ami az elkövető javára is szólt. Így abban az esetben, ha a prostitúált férjhez ment és a termelőmunkában elhelyezkedett, soha sem ítélték börtönbüntetésre, nehogy ezzel a házasság és a munkalehetőség fölboruljon.

A büntetőjogi, adminisztrációs eszközök igénybevétele alapján szerzett tapasztalatok azt mutatják, hogy ezek a prostitúcióval szemben folytatott harc szempontjából nem megfelelőek és nem olyan eszközök, amelyek elsősorban veendő igénybe.

A mostani megállapítást támasztják alá a büntetés végrehajtással kapcsolatosan észlelték is. Az átnevelésre való törekvés az adott börtönviszonyok mellett majd kizárólag a további züllés sokkal gyakoribb. A börtönbüntetésnek semmilyen javító hatása nincs, mert utána nem történik gondoskodás a munkába helyezésről. Másfelől pedig a börtöni környezet romboló hatással van, mert a krmk-sok és üzletszerű kéjelgők együttes fogvatartása azt eredményezi, hogy jobban kioktatva, raffináltabb módszerekkel meggazdagítva szabadul a börtönből, ahol a tapasztalt "öregekkel" megbeszéltek a találkozót, a kitérvelt ú.n. könnyű életet. A többszörösen elítéltek ugyanis a fiatalok magukhoz láncolásával, kihasználásával igyekeznek fiatalságuk múlása után még mindig jövedelmezővé tenni az ilyen életet. A rövidebb időtartamra elítéltek a börtönben nem kerülnek munkahelyre és így 500-1000 Ft-nyi rabtartási költséggel terhelten szabadulnak a börtönből. Amikor kikerülnek a börtönből, rögtön a bűnözés útjára lépnek, mert egyelőre az irataik nincsenek rendben, nincs munkakönyvük és nincs bejelentett lakásuk. Éppen ezért velük az egyes ipari vállalatok munkába való állításuk végett szóba sem állnak. Ilyen körülmények között kereset nélkül állván, régi szokásukhoz folyamodnak és a bűnözés útjára lépnek. Vagyis a börtönből való kikerülés után ismét munkakerülőkké válnak és az üzletszerű kéjelgéshez térnek vissza, hogy létfenntartásukat legalább ezen a címen tudják biztosítani.

Az eddig kifejtettek mutatják, hogy a prostitúció elleni harc súlyos hibája az volt, hogy túlnyomórészt adminisztratív, büntetőjogi eszközöket vett igénybe. Ezzel szemben rá kell mutatni arra, hogy ennek a kérdésnek a megoldása főleg társadalmi feladatot képez.

Ennek keretén belül elsősorban a nevelés kérdése amelyet a tanács oktatási osztályán keresztül kell megszervezni, olyként, hogy a pedagógusok bevonásával az életbe kilépők a helyes iránymutatást megkapják. Ennél fontosabb azonban, hogy a családtól elszakadó fiatal nők megfelelő társadalmi támogatást kapjanak a rossz társaság és egyéb káros befolyások ellensúlyozására. Döntő feladata volna itt a tanácsok szociálpolitikai tevékenységének, a DISZ, MNDSZ. és a szakszervezet intézményes, a pártszervezetek támogatásán alapuló törődésnek. Ebből a célból megfelelő szórakozási lehetőségeket, kulturális érdeklődést kielégítő összejövetelek biztosítása, amire jó példát mutat a XIX. kerületi DISZ által szervezett ilyen irányú mozgalom. Foglalkozni kellene intézményesen azokkal a fiatalokkal, akik a 14. életévük után nem jutnak a továbbtanulás lehetőségéhez. Ez a korosztály az, amely a legnagyobb veszélynek van kitéve, mert a dolgozó

szülők felügyeletében mutatkozó hiányosságokat kihasználva válnak munkakerülővé, majd kerülnek káros befolyások hatása alá. Szorgalmazni kellene az Ifjúsági Védelmi Bizottságok alatt működő operatív egységek munkájának megindulását és rendszeres működését. De nem mellőzhető a 14. életévük után munkába álló fiatalokkal a munkahelyen történő rendszeres foglalkozás sem.

Pótolni kellene az irodalomban mutatkozó azt a hiányt, amely abban jelentkezik, hogy nincsen megfelelő irodalmi mű, amely a fiatalság helyes irányban való nevelését célozza.

A rendészeti vonatkozásban vissza kellene állítani a fentiekben már említett Központi Nyilvántartást és az egész erkölcsrendészetnek ki kellene építeni központosított szervezetét.

A lakásgazdálkodási szempontból meg kellene oldani az üzlethelyiség-lakások átalakítását, ami a házon belüli ellenőrzést lehetővé teszi.

Meg kellene szüntetni a jogszabálynak azon fogyatékoságát, hogy az 1950. évi 17. sz. tvr. 6. §-a alapján felelősségre vont személyek kiutasítására is nyílik lehetőség. Szabályozni kellene a kéjelgés céljára üzletszerű lehetőséget biztosító személyek felelősségre vonását, esetleg olyan értelemben is, hogy a lakásnak jövedelemszerzés céljából történő üzletszerű rendelkezésre bocsátása esetén a lakás igazgatási úton igénybevehető lehessen.

Intézményessé tenni a munkásszállások belső rendjének a kiépítését és ennek tanácsai szervek, vagy társadalmi szervek: DISZ, MNDSZ. által történő ellenőrzését és lehetőséget biztosítani arra, hogy a rend ellen vétőket az otthonból kizárja, vidéki lakóhelyükre való visszatérésre kötelezhessék.

A büntetőjogi eszközök alkalmazása esetén gondoskodni arról, hogy a büntetés végrehajtása erre a célra rendelt és kihangsúlyozottan munkára neveléssel foglalkozó intézetben történjék. A büntetés végrehajtása után is még átmeneti időben intézeti nevelésben, vagy szakmai kiképzésben részesüljenek, összekapcsolva azzal, hogy ott lakást is kapnak. Az intézetből való elbocsátás esetén intézményesen történjék a munkába való elhelyezés és a munkában történt elhelyezés után is bizonyos ideig társadalmi ellenőrzés keretében figyelemmel kellene kísérni az ilyen személyek munkáját és magatartását.

II.

Az alkoholizmus kérdésének döntő jelentőségét az adja meg, hogy az italtól befolyásolt emberek nagyobb mértékben hajlamosak bűncselekmények elkövetésére, ezek körén belül pedig az erőszakos cselekmények elkövetésére. De ezenkívül az italtól befolyásolt ember munkakészsége is erősen csökkent és így a termelésben erős visszahatást okoz, ha a dolgozók nagyobb száma alkoholistá. De annak révén, hogy a családfenntartó a keresetét italra költi, a család lesz nélkülözésnek kitéve és a gyermekek nevelése, erkölcsi fejlődése szenved kárt.

Indokolt tehát, hogy az alkoholizmus ellen szervezett harc induljon.

Itt is be kell mutatnunk a meglévő adottságot, az adott helyzetet.

Pontos statisztikai adatok nem állnak rendelkezésre. Az adatgyűjtés rendszerének idevonatkozó megszervezésének hiányában az alkoholizmus és a bűncselekmények közti összefüggés pontosan nem mutatható ki. Egyedül arra van adatgyűjtés, hogy a BHÖ. 189. pontjába meghatározott büntett címén hány esetben történt büntető felelősségre vonás. Az erre vonatkozó adatok azonban távolról sem adnak a felvetett kérdésre vonatkozóan megbízható példát. Mégis hozzávetőleges tájékoztatás szempontjából ismertetni kell az ittas állapotban elkövetett büntettek miatt megvádolt személyek számának az alakulását.

A főváros egész területén:

1955	aug.	szept.	okt.	nov.	dec.	1956.	jan.	febr.
	5	5	10	1	3		7	

személyt vádoltak meg a BHÖ. 189. pontjába felvett büntett címén.

Kihangsúlyozandó azonban, hogy a bíróságok igen gyakran más büntett címén emelt vád esetén is a BHÖ. 189. pontba felvett büntettet állapítják meg.

A garázdaság címén történő eljárások túlnyomó többsége szintén italtól befolyásolt állapotban elkövetett cselekmény miatt indul meg, ezért az e címen megvádolt személyek számának az ismertetése is indokoltnak mutatkozik.

1955	aug.	szept.	okt.	nov.	dec.	1956.	jan.	febr.
	34	68	67	35	18		22	

személyt vádoltak meg a fővárosi ügyészség területén garázdaság büntette címén.

A kérdés megtárgyalása érdekében történt egy külön gyűjtés, amelynek adatai azonban feltétlenül hiányosak, mert egyes kerületekben, ahol köztudomás szerint gyakran fordulnak elő ilyen cselekmények, csak igen gyér adatok érkezhettek. A beérkezett adatok a következő képet mutatják.

Hatósági közeg elleni erőszak büntette	42
T. t. lopás, sikk., csalás	21
t. t. rongálás	2
polgárok javai elleni büntettek	21
súlyos testi sértés btte	14
rablás btte	4
Garázdaság és egyéb közrend elleni btt	19
ittas állapotban elk. btt	4
erőszakos nemi közösülés btte	2
szemérem elleni erőszak btte	3
izgatás btte	10
gyűjtogatás btte	1
tartási kötelezettség elmulasztásának btte	1
összesen:	144

A közölt adatok azt mutatják, hogy az ital befolyása alatt túlnyomó többségben erőszakos cselekményeket követtek el.

Arra a körülményre, hogy mikor történik bűncselekmény azért, hogy a bűncselekmény útján szerzett pénzzel elégtételt kielégítsék ki az alkoholszennvedély, ugyancsak nincs megbízható adatunk. Az erre irányuló külön adatgyűjtés szerint azonban megállapítható, hogy az elkövetett bűncselekmények közel 30 %-ában az alkoholvágy volt az elkövetés motívuma. /144 eset közül 44 eset./

Az alkoholizmus más oldalról is tág lehetőséget biztosít a bűncselekmények elkövetésére. Így az ittas embereknek különböző kifosztására, amelyeknek alvilági elnevezései is - éppen a cselekmény gyakoriságára való tekintettel - , mintegy közfoglalomná váltak; mint a markecolás, lejmolás.

Ugyancsak tág lehetőség nyílik kellő öntudattal nem rendelkező italtól dolgozóknak arra, hogy a fogyasztókat megrövidítsék, ha azok italtal állapotban fogyasztanak.

Gyakori jelenség, hogy a dolgozók a rendes keresetüket, sokszor a fizetés napján teljes egészében italra költik, vagy ittas állapotban elvesztik, ellopják tőlük s ilyenkor áll elő az, hogy a család szükségleteinek fedezése céljából követik el a társadalmi tulajdont károsító kisebb jelentőségű cselekményeket. Meg kell említeni,

hogy ilyen esetekben egyrészt a családdal szemben nyújtandó igazolás céljából, vagy egyéb okból sok alaptalan feljelentés lát napvilágot, ami felesleges munkával terheli bűnüldöző szerveinket.

Az alkoholizmus okait vizsgálva, elsősorban kell rámutatni a kellő öntudat hiányára. A munkalehetőségek és a jó kereseti lehetőségek a múltéhoz képest lényegesen magasabb életnívót biztosítanak. A kevésbé öntudatos dolgozók ezt a lehetőséget akként értelmezik, hogy a keresetük jelentős részét itatra és nem az életnívó általános emelkedését jelentő szükségletek kielégítésére fordítják.

Szorosan összefügg ezzel a teljesen helytelen üzleti politika is. Ugyanis a vendéglátó ipari vállalatok nem szerveznek nagyobb számmal olyan fogyasztóhelyeket, amelyek jellegüknél fogva az üdülés, a pihenés, vagy nívós szórakozás lehetőségét adják meg, hanem ezek számának rövására olyan üzemeket létesítenek, amelyek kizárólag italkiszolgálásra irányulnak. Ezek a hírhedt "talpanások" [sic!], amelyek egyenesen az alkoholizálás propagandáját szolgálják.

Ugyancsak helytelen üzleti politikánál fogva, - ami mögött nyilván az eladott italok magasabb egységárára tekintettel - fokozzák a töményszesz u.n. rövid italok forgalmát. Jellemző, hogy a külön adatgyűjtésnél közölt 144 esetből 78 esetben volt megállapítható, hogy rövid ital fogyasztása eredményezte a bűncselekményt. A töményszesz forgalmának a fokozása nyilván az üzemegység pénzügyi tervének könnyebb teljesítése érdekében történik. Nem utolsó sorban a prémium elérése szempontjából is. Jellemző ebben a vonatkozásban, hogy az 1952. évi termeléshez viszonyítva a töményszesz forgalma milyen mértékben emelkedett az utóbbi években. 1953-ban ugyanis több mint 1 1-szeresére, míg 1954-ben több mint 2 1-szeresére emelkedett a töményszesz forgalma.

Helytelen üzleti politikának kell megjelölni azt is, hogy olyan üzemek, amelyeknek közfelfogás szerint nem tartoznak az üzletkörébe italkimérés, szintén foglalkoznak töményszesz kiszolgálásával, mint pl. a cukrászdák és espressok.

Az okok közt kell említeni azt is, hogy nem érvényesülnek azok a szabályok, amelyek az ittas embereknek és fiatalok részére történő kiszolgálást tiltják. Összefügg ez is a helytelen üzleti politikával, mert az ittas állapotban lévő emberek zabolátlan fogyasztása ugyancsak lehetőséget ad a terv túlteljesítésére. Megállapítható az is, hogy mivel 1953-ban a rendőri büntetőbíráskodás megszűnt, a rendőrség minthogy téves szemlélet alapján nem hozzátartozó kérdéstről van szó, nem tartja sajátjának, hogy ellenőrizze ezen korlátozások betartását.

Szóvá kell tenni az ú.n. veszélyes góccok kérdéséről is. Ezzel kapcsolatban az a megállapítás, hogy a könnyebb ellenőrzés lehetővé tétele céljából megtörtént a külterületeken lévő kétes hírű üzemek megszüntetése, ami egyben azonban oda vezetett hogy ezek látogatói irányt vettek a város belterületén lévő nagyobb üzemek felé s így állott elő az, hogy a nem kívánatos és garázdaságokra hajlamos közönség most a nagykorút, a Marx tér, vagy pl. az Astoria helyiségeit keresi fel és veszélyezteti a közbiztonságot, és ugyanakkor a fővárosról nem kívánatos képet ad s az idegenforgalomra tekintettel veszélyezteti fővárosunk jó hírnevét.

Rá kell mutatni arra is, hogy bizonyos nagy erőfeszítést igénylő munkák /rakodó, szállító munkák/, vagy ha a munkálatokat azok természete szerint magas hőmérséklet, vagy nagy hidegben kell végezni, esetleg a munkamenet természete szerint az gázok, vagy gőzök belélegzésével jár, - a szervezet reakciójaként lép fel az alkoholfogyasztás vádjá. Ezekre az esetekre történik a védőtelemek-italok megállapítása. Ebben a vonatkozásban még sok hiányosság van, részint a védőtelemek rendszerezése nem kielégítő, de sok hiányosság van ezek kiszolgáltatásában. Már pedig, ha ilyen módon a szervezet vágya kielégítést kapna, nem kerülne sor az ilyen dolgozók mohó alkoholfogyasztására.

Az ittasság leküzdésével kapcsolatban jogi kérdések merültek fel és jogi szabályozásokkal kísérelték meg az orvoslást. Így a Kbt. 84. pontja kihágásként rendeli büntetni azt, aki nyilvános helyen botránys, részeg állapotban jelenik meg, a Kbt. 85. §-a pénzbüntetéssel kihágásként rendeli büntetni a részeg embernek itallal való kiszolgálását. Ezenkívül az 1927. évi XXIII. sz. tv. kihágásként 2 hó elzárással rendeli büntetni a fiatalok részére történő szeszital kiszolgálását.

Végül a BHÖ. 189. pontjába felvett rendelkezés is az alkoholizmus elleni harc eszközeként jött létre.

A kihágásokkal kapcsolatos helyzetre az előbbieken már történt utalás. Itt arra kell rámutatni, hogy a BHÖ. 189. pontjába felvett rendelkezés távolról sem oldja meg a kérdést, de elvi okokból is hibáztatható, mert ellentétben áll az általános büntetőjogi elvekkel és a beszámíthatóság kérdésével kapcsolatban elfoglalt tudományos állásponttal. Ettől eltekintve sokszor megoldhatatlan bonyodalmakat okozott az ittasság megállapításának kérdése is. Vita volt, vajon annak megállapítása, hogy a tettes ittas állapotban követte el a cselekményt, ténykérdés, vagy jogkérdés-e. Most egyöntetű a gyakorlat abban a kérdésben, hogy ez jogkérdés képez. Viszont eldöntéséhez, kell-e szakértő igénybevétele, vagy a bíróság az ügy egyéb adatai alapján döntsön abban a kérdésben, ami már csak azért rendkívül nehéz, mert különböző emberek a legkülönbözőképpen reagálnak ugyanazon szeszital elfogyasztása esetén. Ezek a bonyodalmak nem kívánatos, vizsás helyzeteket teremtettek, ami sokszor jogi bürokratizmusba vezettek, de a kívánt cél érdekét ennél kevésbé szolgálták.

Az alkoholizmus káros hatásainak kiküszöbölése érdekében a következő megfontolások tartandók szem előtt.

Az alkoholizmus elleni küzdelem szempontjából is rá kell mutatni arra, hogy ez is társadalmi kérdés, éppen úgy mint a prostitúció. Itt is döntő jelentősége van a nevelésnek, az öntudat kialakításának, ugyanúgy, amint ennek részleteire a prostitúció elleni küzdelem kapcsán rámutattunk.

Nem lehet szó nélkül hagyni az alkoholfogyasztás hazug propagandáját is, mint pl. "a sör folyékony kenyér" feliratú plakátokra kell felhívni a figyelmet. Ez a propaganda sürgősen megszüntetendő.

Mint jó példát lehet felhozni azokat a kezdeményezéseket, amik egyes kerületekben jól beváltak. Így a X. kerületi Zalka Máté téren lévő népbüfé az erőszakos cselekmények veszélyes gócaiként szerzett hírnevet. Itt előbb bevezették a szesz italok kiszolgálásának korlátozását, ami nagy mértékben csökkentette az innen kiinduló erőszakos cselekmények számát. Amikor pedig később teljes mértékben megszüntették az ital kiszolgálást, az erőszakos cselekmények száma teljesen megszűnt. A IV. kerületben veszélyes gócként jelentkező egyik üzem záróját hozták előbbre s ezzel lényegesen lecsökkentették a verekedések számát. A XIII. kerületben a tanácsválasztás idején elrendelt szeszitalom esetén egyetlen erőszakos cselekmény sem fordult elő, míg olyan napokon, amikor nem volt szeszitalom 4. 5 előállítás is történt.

Ezekből a tapasztalatokból tehát le kell vonni azt a következtetést, hogy az ismertetett intézkedések alkalmasak a fertőző góccok megszüntetésére. Ezeket tehát más vonatkozásban hasznosítani kell.

Sürgősen fel kell számolni a főváros világvárosi viszonylatára tekintettel a túrhetetlen állapotokat okozó Marx téri népbüfét, a Sport kávéházat, a Fehérkör vendéglőt és más ilyen jellegű üzemeket. De ezeken túlmenően a vendéglátó ipari üzemek jellegét is át kell formálni és a pihenés, szórakozás, üdülés lehetőségeit biztosító helyeket kell a talpanálók leépítésével szaporítani. Feltétlenül meg kell szüntetni azokat a lehetőségeket, hogy a cukrászdák, espressok tömény italokat szolgáltassanak ki.

A büntetőjogi eszközök alkalmazása körében érvényt kell szerezni annak, hogy a szabálysértési esetekben legalább ezen a címen megtörténjenek azoknak a felelősségre vonása, akik részeket szolgálnak ki, vagy fiatalok adnak ki szesz italit. Ezzel kapcsolatban fel kell vetni azt a gondolatot, nem volna-e helyesebb ezeket a cselekményeket büntetett nyilvánítani és mint ilyeneket súlyos büntetéssel sújtani.

A büntetőjogi eszközök vonatkozásában indokoltnak mutatkozik a BHÖ. 189. pontjába felvett rendelkezés hatályon kívül helyezése. Érvényt kellene szerezni a Legfelsőbb Bíróság ama elvi állásfoglalásának, amely szerint az ittasság rendszerint nem tekinthető enyhítő körülménynak. Jogszabály alkotás keretében olyan jogszabályt kellene megalkotni, amely magát a leittasodás tényét rendeli büntetni, függetlenül attól, hogy a leittasodott személy ezzel botránnyt okoz-e, vagy ittas állapotában követ-e el a bűncselekményt vagy sem.

A büntetőjogi eszközök ezen reformján túlmenően ki kellene építeni a társadalmi megítélés helyes irányítását. Nevezetesen azt, hogy a leittasodókkal szemben a megvetés és gyűlölet légköre alakuljon ki. Ennek érdekében minden olyan esetben, amikor hatóság észleli az ittasságot, akkor a dolgozó munkahelyét és pártvezetést kellene megalkotni. Ily módon lehetővé válik, hogy feylegmi úton történő felelősségre vonása lebonyolódjék, másrészt pedig a dolgozótársai előtti tudatosítással, helytelen magatartásának kipellengérezésével egyrészt a leittasult személy visszatartó motívumot kapna. Ez az eljárás egyébként az általános megelőzés érdekeit is kellően szolgálja.

Budapest, 1956. március 3.

[olvashatatlan aláírás]

BFL. XXV. 60. 00905/90/1955. (Budapest Főváros Levéltára - Fővárosi Ügyészség igazgatási TÜK-irata.)

Címkék:

[prostitúció](#) ^[2]

[ügyészség](#) ^[3]

[alkoholizmus](#) ^[4]

[BM](#) ^[5]

[közveszélyes munkakerülés](#) ^[6]

Btk. ^[7]

Kiadás: 2. évfolyam (2002) 4. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/politika/uzletszeru_kejelges_garazdasag_kozveszelyes_munkakerules__prostitutio_es_alkoholizmus.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/politika/uzletszeru_kejelges_garazdasag_kozveszelyes_munkakerules__prostitutio_es_alkoholizmus.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/prostitutio>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/ugyeszseg>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/alkoholizmus>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/bm>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kozveszelyes-munkakerules>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/btk>